

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Дизайн	Рівень вищої освіти	1-й освітньо-професійний
Кафедра	Дизайну	Рік навчання	3-й
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Нормативна, з циклу професійної підготовки
Спеціальність	022 Дизайн	Семестри	6

ОПП Дизайн середовища
ІСТОРІЯ ДИЗАЙНУ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ
(дистанційний формат)

Семестр 6 (весняний, 29 січня 2024 р. – 31 травня 2024 р.)

Викладач	Бондаренко Ірина Володимирівна, професор, PhD (канд. архітектури)
Е-mail	bondirra@gmail.com
Заняття	(вівторок 18.15)
Консультації	(6 семестр за розкладом)
Адреса	61002, Харків, вул. Мистецтв, 8, корпус 2, поверх 3, ауд., 206
Телефон	067 090 83 46

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Під час змішаної форми навчання заняття відбуваються дистанційно на платформах Zoom, Google meet. Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи і тільки у робочі дні. Умови листування: 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (Історія дизайну за профспрявуванням); 2) в полі тексту листа позначити, хто звертається — анонімні листи розглядатися не будуть; 3) файли підписувати таким чином: *прізвище_ завдання*. Розширення: *текст* — *doc, docx, ілюстрації* — *jpeg, pdf*. Окрім роздруківок для аудиторних занять, роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача. Консультавання з викладачем в стінах академії відбуваються у визначені дні та години.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Для освоєння дисципліни необхідним є певний обсяг знань з культурології, історії, філософії, історії мистецтв, а також практичних навичок аналітичної роботи з матеріалом, оскільки дисципліна є професійно орієнтованим спеціалізованим курсом.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Процес роботи супроводжується веденням конспекту лекцій. Комп'ютерна техніка (ноутбук, проектор тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет. Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Мета дисципліни полягає в засвоєнні студентами спеціальних знань з історії інтер'єру, які необхідні для їх професійної роботи та розвитку.

Завданнями курсу є послідовне вивчення на конкретних прикладах пам'яток архітектури різних епох, аналіз мистецьких стилів, їх особливостей, визначних постатей, які працювали у певні періоди, вивчення значення історичної спадщини та її впливу на сучасний дизайн інтер'єрів.

У підсумку вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: періодизацію та стилістичні ознаки еволюційного розвитку дизайну інтер'єрів, найвизначніших архітекторів та дизайнерів, матеріали, декоративне оздоблення та конструктивні рішення, що притаманні історичним стилям.

вміти: дати композиційний аналіз об'єктам середовищного дизайну, використовувати отримані знання у процесі стилізації при проектуванні, класифікувати належність інтер'єрних рішень до відповідних архітектурних стилів, їх авторства.

Компетентності бакалавра, що забезпечує дисципліна:

загальні компетентності: (ЗК)

9. Здатність зберігати та примножувати культурномистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій,

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

5. Здатність застосовувати знання історії українського і зарубіжного мистецтва та дизайну в художньо-проектній діяльності.

Програмні результати навчання:

3. Збирати та аналізувати інформацію для обґрунтування дизайнерського проекту, застосовувати теорію і методіку дизайну, фахову термінологію (за професійним спрямуванням), основи наукових досліджень.

13. Знати надбання національної та всесвітньої культурно-мистецької спадщини, розвивати екокультуру засобами дизайну.

14. Використовувати у професійній діяльності прояви української ментальності, історичної пам'яті, національної самоідентифікації та творчого самовираження; застосовувати історичний творчий досвід, а також успішні українські та зарубіжні художні практики.

15. Розуміти українські етнокультурні традиції у стильових вирішеннях об'єктів дизайну, враховувати регіональні особливості етнодизайну у мистецьких практиках.

ОПИС І СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Історія дизайну за спеціалізацією» призначена для теоретичної підготовки фахівців в галузі проектування середовища, даючи майбутньому фахівцеві загальні відомості про зміну історичних стилів, ознайомленню із тими відмінностями, що їм притаманні, характеристикою творчих методів видатних майстрів по оформленню інтер'єрів та меблевого виробництва, зі спеціальною архітектурною термінологією та поняттями середовищного дизайну.

Дисципліна вивчається протягом 6 семестру 3-го курсу (6 кредитів ECTS, 180 навчальних годин, з них: аудиторні лекційні (60 годин), колоквиум (12 годин), самостійна робота (48 години). Структура дисципліни складається з 4-х модулів. Вивчення повного курсу завершується диференційованим заліком у 6-му семестрі.

весняний семестр: 180 годин: 48 — лекції, 12 — колоквиуми, 120 — самостійні.

Тема	Години (лекції, семінарськ)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
6 семестр				
Модуль 1.				
Тема 1. Особливості рішення інтер'єру Стародавнього Єгипту.	2	Знати періоди розвитку Стародавнього Єгипту, особливості архітектурних споруд, засоби вирішення інтер'єрів, формування меблів .	Робота з конспектом та літературою	
Тема 2. Особливості рішення інтер'єру	2	Знати фактори, що впливають на архітектурні форми будівництва,	Робота з конспектом та	

Межиріччя		стильові особливості архітектури Близького Сходу.	літературою	
Тема 3. Особливості рішення інтер'єру Стародавньої Греції	2	Вміти визначити типи планів давньогрецьких храмів. Знати етапи класичного періоду та стильові особливості архітектури Стародавньої Греції, визначні пам'ятки та вирішення інтер'єрів	Робота з конспектом та літературою	
Тема 4. Особливості рішення інтер'єру Стародавнього Риму	4	Знати особливості будівельної техніки, провідні споруди, вирішення їх інтер'єрів.	Робота з конспектом та літературою	
Коллоквіум: Особливості архітектури та засоби вирішення інтер'єру Давнього Єгипту, Міжріччя та періоду античності	2	Вміти дати характеристику означеним періодам, знати визначні пам'ятки, особливості будівельної техніки,	Робота з конспектом та літературою	12
Модуль 2.				
Тема 5. Особливості рішення інтер'єру Візантії.	2	Знати особливості будівельної техніки, провідні споруди, вирішення їх інтер'єрів	Робота з конспектом та літературою	
Тема 6. Особливості рішення романського інтер'єру	2	Знати передумови формування стилю, особливості будівельної техніки, провідні споруди, вирішення їх інтер'єрів	Робота з конспектом та літературою	
Тема 7. Особливості рішення готичного інтер'єру	2	Знати передумови формування стилю, особливості будівельної техніки, провідні споруди, вирішення їх інтер'єрів, розрізняти регіональні школи	Робота з конспектом та літературою	
Тема 8. Особливості архітектури та інтер'єрів Китаю та Японії.	2	Знати передумови формування шкіл, особливості будівельної техніки, провідні споруди, вирішення їх інтер'єрів. Дизайн меблів.	Робота з конспектом та літературою	
Колоквіум: Стилiстичні особливості архітектури середньовіччя та підходи до вирішення інтер'єрів	2	Вміти дати характеристику означеним періодам, знати визначні пам'ятки, особливості будівельної техніки.	Робота з конспектом та літературою	12
Тема 9. Особливості інтер'єрів доби Відродження в Італії. Періодизація, майстри.	2	Знати передумови формування стилю, його періодизацію, особливості будівельної техніки, провідних майстрів та споруди, вирішення їх інтер'єрів. Особливості виконання та декорування меблів.	Робота з конспектом та літературою	
Тема 10. Ренесанс у Франції. Складові стилю, меблі.	2	Знати передумови формування стилю, споруди, вирішення їх інтер'єрів. Особливості виконання та декорування меблів.	Робота з конспектом та літературою	
Тема 11. Інтер'єри Відродження в Англії.	2	Знати передумови формування стилю, споруди та їх авторів, дизайн інтер'єрів. Особливості виконання та декорування меблів.	Робота з конспектом та літературою	
Колоквіум: Стилiстичні ознаки західноєвропейської архітектури та інтер'єрів періоду Відродження. Особливості меблевого мистецтва	2	Вміти дати характеристику означеним періодам, знати визначні пам'ятки та їх авторів, особливості будівельної техніки, підходи до вирішення інтер'єрів та меблів.	Робота з конспектом та літературою	12

Модуль 3				
Тема 12. Бароко в Італії. Підходи у вирішенні інтер'єрів, меблі	2	Знати передумови формування стилю, споруди та їх авторів, дизайн інтер'єрів. Особливості виконання та декорування меблів.	Робота з конспектом та літературою	
Тема 13. Бароко у Франції. Складові стилю, меблі. Інтер'єри стилю рококо	2	Знати передумови формування стилю, споруди та їх авторів, дизайн інтер'єрів. Особливості виконання та декорування меблів.	Робота з конспектом та літературою	
Тема 14. Інтер'єри Франції періоду класицизму та ампіру.	2	Знати передумови формування стилю, споруди та їх авторів, дизайн інтер'єрів. Особливості виконання та декорування меблів.	Робота з конспектом та літературою	
Тема 15. Інтер'єри бароко та класицизму в Англії.	2	Знати передумови формування стилю, споруди та їх авторів, дизайн інтер'єрів. Особливості виконання та декорування меблів.	Робота з конспектом та літературою	
Колоквіум: Особливості вирішення інтер'єрів західноєвропейського бароко та класицизму.	2	Вміти дати характеристику означеним періодам, знати визначні пам'ятки та їх авторів, особливості будівельної техніки, підходи до вирішення інтер'єрів та меблів.	Робота з конспектом та літературою	12
Тема 16. Українська архітектура та інтер'єр періоду бароко і класицизму. Видатні майстри, регіональні особливості	2	Знати передумови формування стилю, споруди та їх авторів, дизайн інтер'єрів. Особливості виконання та декорування меблів.	Робота з конспектом та літературою	
Тема 17. Інтер'єри Англії другої пол. 19 ст. Рух «Мистецтва та ремесла». Рьоскін, У. Морріс. 19 Витоки та особливості стилю Ар нуво. В.Орта, Е.Гімар, А. Гауді, О.Вагнер, А. Лоос	2	Знати передумови формування стилю, споруди та їх авторів, дизайн інтер'єрів. Особливості виконання та декорування меблів.		
Тема 18. Інтер'єри еkleктики та модерну в Західній Європі та Україні	2	Знати передумови формування стилю, споруди та їх авторів, дизайн інтер'єрів. Особливості виконання та декорування меблів.		
Колоквіум: Принципові особливості вирішення інтер'єрів кінця 19-початку 20 ст. Специфічність прояву стилів бароко, класицизму та модерну в інтер'єрах на території України.	2	Вміти дати характеристику означеним періодам, знати визначні пам'ятки та їх авторів, особливості будівельної техніки, підходи до вирішення інтер'єрів та меблів.	Робота з конспектом та літературою	12
Тема 20. Френк Ллойд Райт як представник органічної архітектури та дизайну. Раціоналістичний напрямок у архітектурі XX ст. Вальтер Гропіус, Ле Корбюзьє.	2	Знати передумови формування стилю, споруди та їх авторів, дизайн інтер'єрів. Особливості виконання та декорування меблів.	Робота з конспектом та літературою	
Тема 21. Бруталізм в	2	Знати передумови формування стилю,	Робота з	

контексті європейського модернізму 50-70-х років. Структуралізм як явище у архітектурі ХХ ст		споруди та їх авторів, дизайн інтер'єрів. Особливості виконання та декорування меблів.	конспектом та літературою	
Тема 22. Деконструктивізм. Витоки, головні постаті. Творчість Френка Гері	2	Знати передумови формування стилю, споруди та їх авторів, дизайн інтер'єрів. Особливості виконання та декорування меблів.	Робота з конспектом та літературою	
Тема 23. Постмодернізм та основи нових архітектурних парадигм. Характеристика стилю. Видатні постаті.	2	Знати передумови формування стилю, споруди та їх авторів, дизайн інтер'єрів. Особливості виконання та декорування меблів.	Робота з конспектом та літературою	
Колоквіум: Розвиток архітектури та дизайну інтер'єрів у 20-по.21 ст.	4	Вміти дати характеристику означеним періодам, знати визначні пам'ятки та їх авторів, особливості будівельної техніки, підходи до вирішення інтер'єрів та меблів.	Робота з конспектом та літературою	12
Практична робота : презентація за темою				18
	60			90

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми і зміст матеріалу розкриваються у процесі вивчення історії архітектури та дизайну інтер'єру, методикою проведення роботи щодо аналізу пам'яток архітектури, процесом роботи з науковими джерелами, зі спеціальною термінологією та поняттями дизайну. Всі пропонувані семінарські завдання в рамках теоретичного курсу закріплюють набуті знання, дозволяють підвищувати рівень володіння професійною лексикою. Самостійна робота студентів спрямована на закріплення теоретичного лекційного матеріалу, ознайомлення із дизайнерською практикою, роботи з науковими джерелами. Виконання графоаналітичної роботи у форматі самостійної роботи демонструє рівень набутих студентом навичок.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Програмою передбачено рубіжні етапи контролю у формі колоквіумів.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі заліку.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
	90–100		A+ 96–100		60–63	E
			A 90–95	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Дисциплінарна та організаційна відповідальність. Організація та проведення занять з дисципліни проводяться відповідно до загальноприйнятих норми і правил поведінки Вищої школи. Викладач координує процес занять, а також сприяє створенню умов щодо необхідного рівня професійної дискусії.

Особлива увага приділяється досягненню програмних результатів навчання дисципліни. Особисті погляди викладача з тих чи інших питань не являються перешкодою для реалізації здобувачами вищої освіти процесу навчання.

Викладач повинен створити безпечні та комфортні умови для реалізації процесу навчання особам з особливими освітніми потребами (в межах означеної аудиторії).

ПРАВИЛА ЗДОБУВАЧА

Під час занять студент повинен обов'язково вимкнути звук мобільних телефонів. За необхідності він має право на дозвіл вийти з аудиторії (окрім заліку). Вітається власна думка з теми заняття, яка базується на аргументованій відповіді та доказах, зібраних під час самостійних занять.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTI

Недопустимі пропуски занять без поважних причин (причини пропуску мають бути підтверджені необхідними документами, попередженням викладача та інформуванням деканату), а також запізнення на заняття. Самостійне відпрацювання теми (відповідь на ключові питання, запропоновані викладачем) відбувається в разі відсутності студента на заняттях з будь-яких причин.

Довгострокова відсутність студента на заняттях без поважних причин дає підстави для незаліку з дисципліни. Додаткові заняття у таких випадках не передбачені.

ПОЛІТИКА ЩОДО ДЕДЛАЙНІВ ТА ПЕРЕСКЛАДАННЯ: Колоквіуми та роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх роботах: доповідях, статтях, проектних розробках, тезах тощо). Кожен випадок порушення академічної доброчесності розглядається як ситуація, що негативно впливає на рейтинг здобувача і оцінку його роботи. У разі прояву плагіату – копіювання в статті/рефераті чужих матеріалів без посилання на справжнього автора чи оригінал виробу (твору), студент не тільки не отримує балів, але й стає суб'єктом обговорення та покарання згідно положення «Про академічну доброчесність у Харківській державній академії дизайну і мистецтв» <https://ksada.org/doc/polojennya-honesty-2020.pdf>).

Корисні посилання: <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД ЗАНЯТЬ КУРСУ (за розкладом весняного семестру 2020-2021 н.р. року)

РОЗПОДІЛ БАЛІВ у 6-му семестрі

Змістовий модуль	№ теми, завдання	Форма звітності	Бали
1	2	3	4
6 семестр			
Модуль 1			
1.1	Тема 1-4	Колоквіум	12
Модуль 2			
2.1	Тема 5-8	Колоквіум	12
2.2	Тема 9-11	Колоквіум	12

Модуль 3			
3.1	<i>Тема 12-15</i>	Колоквіум	12
Модуль 4			
4.1-4.2	<i>Тема 16-18</i>	Колоквіум Графоаналітична робота	12 18
Модуль 5			
5.1	<i>Тема 19-22</i>	Колоквіум	12
Залік			0-10
Загальна кількість балів за I семестр		Залік	0–100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Засвоєння матеріалу дисципліни оцінюється 100 рейтинговими балами. У семестрі студенти отримують бали за відповіді на семінарських заняттях, виконання графоаналітичної роботи з порівняльного аналізу пам'яток архітектури та за складання заліку.

Опитування на колоквіумах (по 12 балів)

A (25 балів) — відтворення навчального матеріалу, демонстрація вміння аналізу та системного викладення; вміння робити самостійні висновки та узагальнення.

B (23 бал) — навчальний матеріал засвоєно та відтворюється, але у викладенні є деякі порушення логіки та системності.

C (22 балів) - навчальний матеріал засвоєно та відтворюється, але у викладенні є деякі порушення логіки та системності; висновки та узагальнення подані без доказової бази.

D (18 балів) — навчальний матеріал у цілому засвоєно та відтворено, але є незначні прогалини; матеріал подано несистемно, без чіткого плану; у викладенні матеріалу не вистачає доказовості та висновків.

E (17 балів) - навчальний матеріал у цілому засвоєно та відтворено, але є незначні прогалини; матеріал подано несистемно, без чіткого плану; у викладенні матеріалу не вистачає доказовості та висновків.

FX (15 балів) - навчальний матеріал частково засвоєно та відтворено, є значні прогалини; матеріал подано несистемно, без чіткого плану; у викладенні матеріалу не вистачає доказовості та висновків.

F (9 балів) — низький рівень відтворення навчального матеріалу, існують значні прогалини у засвоєнні матеріалу; порушена логіка відповіді, відсутні підсумки та висновки.

Графоаналітичне завдання (18 балів):

A (15 балів) – робота виконана на високому графічному рівні, проведено всебічний композиційний аналіз, системно та ґрунтовно викладено підсумок аналітичної роботи у вигляді тексту;

B (13 балів) – робота виконана на високому графічному рівні, проведено необхідний композиційний аналіз, системно викладено підсумок аналітичної роботи у вигляді тексту;

C (11 балів) – робота виконана на доброму графічному рівні, проведено необхідний композиційний аналіз, системно викладено підсумок аналітичної роботи у вигляді тексту;

D (10 балів) - робота виконана на задовільному графічному рівні, проведено необхідний композиційний аналіз, стисло викладено підсумок аналітичної роботи у вигляді тексту;

E (9 балів) - робота виконана на задовільному графічному рівні, композиційний аналіз здійснено не у повному обсязі, стисло викладено підсумок аналітичної роботи у вигляді тексту;

FX (7 балів) - робота виконана на задовільному графічному рівні, композиційний аналіз здійснено не у повному обсязі, несистемно викладено підсумок аналітичної роботи у вигляді тексту;

F (5 балів) - робота виконана на незадовільному графічному рівні, композиційний аналіз здійснено не у повному обсязі, підсумок аналітичної роботи у вигляді тексту не відповідає змісту

проведеної роботи;

Під час заліку студент може отримати від 1 до 10 балів.

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність студента під час лекцій при обговоренні проблемних питань сучасної проектної культури (1-5), виступу на конференції або за публікацію статті за темою дослідження, виконані в межах дисципліни (5–10).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література.

1. Аалтонен Г. Історія архітектури [пер.з англ. М.Кошкіна]. Х.: Фактор, 2012. 256 с.: іл.
2. Березіна І. В. Історія зарубіжного мистецтва : навч. посіб. для студентів мистец. спец.; М-во освіти і науки України, Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка. Кам'янець-Подільський : Сисин О. В. : Абетка, 2015.
3. Горбик О. О. Історія світової середньовічної архітектури. Частина 1: Християнське храмубудування пізньоримської імперії (I–V ст.). Архітектура Візантії (V–XV ст.). Архітектура Кавказу (Грузії та Вірменії, V– XIII ст.) Київ : Фенікс, 2015. 224 с.
4. Історія мистецтва від найдавніших часів до сьогодення / за заг. ред. Стівена Фартінга ; передм. Річарда Корка ; [пер. з англ. А. Пітика та ін.]. Харків : Vivat, 2019. 576 с.
5. Київське житло другої половина XIX- початку XX століття: науково-довідкове видання /Автор тексту О.Сердюк. – Львів:Центр Європи, 2010. 608 с., іл.
6. Сирохман М. Церкви України. Закарпаття. Львів: Мс, 2000. 880 с., іл.
7. Скібицька Т. Київський архітектурний модерн (1900-1910- і роки). Видавництво"Центр Європи". Львів-Київ., 2011 р.
8. Стародубцева Л. В. Архітектура постмодернізму : Історія. Теорія. Практика. — К.: Спалах, 1998. — 208 с.: іл.
9. Тимофієнко В.І. Історія архітектури Стародавнього світу: Підручник для вузів. – К.: Наук. Думка, 2006. – 512 с., іл.
10. Тищенко, О. Р. Історія декоративно-прикладного мистецтва України (XIII - XVIII): навчальний посібник. К. : Либідь, 1992. 192 с.
11. Українське мистецтво та архітектура кінця XIX - початку XX ст. / відп. ред. Н. Ю. Асєєва. К. : Наук. думка, 2000. 240 с. : іл.
12. Черкес Б. С., Лінда С. М. Архітектура сучасності: остання третина XX – початок XXI століть. Навчальний посібник. Друге видання. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 384 с.
13. Шевцова Г. Історія японської архітектури і мистецтва : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.]; М-ва освіти і науки, молоді та спорту України, Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. – К. : Грані-Т, 2011. 231 с. : іл., табл.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/natural/dprmu/2010_19/21_Demin.pdf
2. Александрович В.С. Архітектура містобудування: веб-сайт. URL: www.dut.edu.ua
3. Національна парламентська бібліотека України: веб-сайт. URL: www.elib.nplu.org
4. Пальм Н.Д. Історія Української культури: навч. посіб.: веб-сайт. URL: www.dut.edu.ua
5. Бібліотека КНУБА. Архітектура: веб-сайт. URL: www.library.knuba.edu.ua 4
6. Архітектура та містобудування: навч. посіб.: веб-сайт. URL: www.shag.com.ua
7. Кодін В.О. Архітектура та містобудування Західної Європи і Візантії III -XV століть: веб-сайт. URL: www.eprints.kname.edu.ua
8. Всесвітня історія. Історія Давнього Сходу: веб-сайт. URL: www.bibliograph.com.ua